PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ

PAMUKKALE UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES INSTITUTE

ISSN 1308 - 2922 Sayı/*Number* 6 Nisan/April 2010

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü
Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Adına
Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT

Baş Editör
Prof. Dr. Ceyhun Vedat UYGUR

İngilizce Düzeltme
Yrd. Doç. Dr. Yavuz ÇELİK

Hakemli bilimsel bir dergi olan PAUSBED yılda üç kez yayımlanmaktadır.
Dergide yayımlanan çalışmalardan, kaynak gösterilmek şartıyla alıntı yapılabilir.
Çalışmaların tüm sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir.

Grafik ve Dizgi
Gülderen ÇAVUŞ ALTINTAŞ

Baskı
Dijital Düşler
0212 279 64 44

Yazışma Adresi
Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rektörlük Binası Kat: 2
Kınıklı Kampusu 20070 Kınıklı – DENİZLİ / TÜRKİYE
Tel. + 90 (258) 296 22 10 Fax. +90 (258) 296 23 47
e-posta: **pausbed@pau.edu.tr**

Danışma ve Yayın Kurulu

Prof. Dr. Ceyhun Vedat UYGUR	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Ramazan BAŞTÜRK	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Milay KÖKTÜRK	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Ali Rıza ERDEM	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Yasin SEZER	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. M. Yaşar ERTAŞ	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Aydın SARI	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Nurten SARICA	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Kerim DEMİRCİ	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Kamil ORHAN	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Recep Şahin ARSLAN	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Türkay Nuri TOK	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Saim CİRTİL	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Türkan ERDOĞAN	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Safi Avcı	Pamukkale Üniversitesi

Hakem Kurulu

Prof. Dr. Abdurrahman TANRIÖĞEN	Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Adnan İNCE	Doğu Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. V. Doğan GÜNAY	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Emine YENİTERZİ	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Hatice SOFU	Çukurova Üniversitesi
Prof. Dr. Kubilay AKTULUM	Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet TAKKAÇ	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Seda SARACALIOĞLU	Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Sedat SEVER	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Selim BEKÇİOĞLU	Adnan Menderes Üniversitesi
Doç. Dr. Asuman BALDIRAN	Selçuk Üniversitesi
Doç. Dr. Hasan BAKLACI	İzmir Ekonomi Üniversitesi
Doç. Dr. M. Bahattin ACAT	Osmangazi Üniversitesi
Doç Dr. Mehmet Yaşar ERTAŞ	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Banu YANGIN	Hacettepe Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ercan HAYTAOĞLU	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Fatma KALPAKLI	Selçuk Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Gülhiz AKÇA	Selçuk Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Meryem AYAN	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Mesiha TOSUNOĞLU	Kırıkkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Nurten SARICA	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Selim KARAHASANOĞLU	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Selma ELYILDIRIM	Gazi Üniversitesi
Dr. Yasemin ER	USA

Dergimizin bu sayısına gönderilen makaleleri değerlendiren hakem kuruluna teşekkürlerimizi sunarız.

Sekreterya

Recep DURMUŞ
Şule TURAN
Azize ŞIRALI

İÇİNDEKİLER/*CONTENTS*

Hakan AYGÖREN – Emin KURTCEBE..... **1**
Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Bağımsız Denetim, Uluslararası Muhasebe Standartları, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve Basel II Kriterleri Yönüyle Genel Değerlendirmesi
General Evaluation of the New Turkish Commerce Code by Auditing, International Accounting Standards, International Financial Reporting Standards and Basel II

C.Yılmaz MADRAN..... **11**
The Ideology in Jane Austen's Emma
Jane Austen'ın Emma'sında İdeoloji

George CALCAN..... **21**
Perception of the Romanian-Ottoman Relationships in the Romanian History Textbooks
Rumen Tarih Kitaplarında Romanya-Osmanlı İlişkilerinin Algılanması

H.Nalan GENÇ – Sevinç AKDOĞAN..... **31**
Approches Et Tendances De L´Apprentissage Du Fle Et La Grammaire Dans La Perspective Actionnelle
Yabanci Dil Olarak Fransızca'nın Öğretiminde Yaklaşım ve Eğilimler ve Eylemsel Çevrende Dilbilgisinin Yeri

Mati TURYEL..... **41**
Issues of Mimicry and Assimilation in Clive Sinclair's "Smart Alecks" and "My Cv"
Clive Sinclair'in "Smart-Alecks" ve "My Cv" Adlı Eserlerinde Taklit ve Asimilasyon Sorunları

Osman DOĞANAY..... **51**
Isauria Heykeltraşlık Sanatında Herakles'in Keryneia Geyiğini Yakalaması Sahnesi
Isaurian Sculptural Depictions of Heracles' Capture of the Keryneian Deer

Saadet KARAKÖSE..... **61**
İki Ünlü Şairin Karşılaştırılması: Nedim ve Dertli
A Comparison of Two Famous Poets, Nedim and Dertli

Emine GÖZEL - Erdoğan HALAT..... **73**
İlköğretim Okulu Öğretmenleri ve Zaman Yönetimi
Elementary-School Teachers and Time Management

Hayati AKYOL - Erol DURAN..... **91**
Ana Sınıfında Yazıya Hazırlık Eğitimi Almanın İlköğretim Birinci Sınıf Yazı Öğretimine Etkisi
The Effects of the Writing Preparation in the Pre-School Education on First-Grade Writing Education

Fatma SUSAR KIRMIZI..... **99**
İlköğretim 4. Sınıf Türkçe Öğretiminde Çoklu Zekâ Kuramına Dayalı İş Birlikli Öğrenme Yönteminin Özetleme Stratejisi Üzerindeki Etkileri
The Effects of Cooperative Learning Method Based on Multiple Intelligence Theory on Summarizing Strategy in Teaching Turkish to 4th-Grade of Primary School

Recep ARSLAN – Saye ZİBANDE..... **109**
And They Wrote Happily Ever After: Fairy Tales in English Language Writing Classes
Ve Sonsuza Değin Hep Mutlulukla Yazdılar: İngilizce Yazma Derslerinde Masal Kullanımı

Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Sayı 6, 2010, Sayfa 51-60

ISAURIA HEYKELTRAŞLIK SANATINDA HERAKLES'İN KERYNEİA GEYİĞİNİ YAKALAMASI SAHNESİ

Osman DOĞANAY*

Özet

Antik söylencelerin en meşhurlarından biri de Herakles'in on iki işidir. Kökleri Anadolu'ya kadar uzanan bu yarı tanrı kahraman, kendisine verilen her biri diğerinden zor on iki işi başarıyla yerine getirmiştir. Hayat boyu bin bir çeşit zorluklar çeken ancak bunların hepsini büyük bir başarı ile atlatan insanların bu hayat mücadelelerini ve ölümsüzlüklerini ifade etmek için böylesi söylencelerin çıkmış olduğu bilinir. Okuma yazma oranının düşük olduğu antik dünyada ise epigrafik kaynakların olmadığı durumlarda böylesi başarı öykülerinin görsel olarak ele alındığı arkeolojik malzemeler büyük önem arz etmektedir. Bu arkeolojik deliller yoluyla da antik mitolojilerin yayılım alanlarını ve tanrı-tanrıça ile kahraman ve imparator kültlerinin izlerini sürmek mümkün olabilmektedir. Yarı tanrı mitolojik kahraman Herakles'in Lykaonia ve Dağlık Kilikya'da tapınım gördüğü arkeolojik ve epigrafik bulgularla tespit edilmiştir. Bu çalışmada ise Lykaonia ve Dağlık Kilikya'ya nazaran daha kapalı bir kültür çevresi olan Isauria alt bölgesinde de Herakles kültünün olduğu, kahramanın Keryneia Geyiği'ni yakalaması sahnesini içeren arkeolojik kalıntılar yoluyla gösterilmiştir. Herakles'in on iki işinden sadece biri olan bu sahnenin ikonografik açıdan da bölge dışındaki diğer örneklerinden farklı olmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Herakles, Keryneia Geyiği, Isauria.*

ISAURIAN SCULPTURAL DEPICTIONS OF HERAKLES' CAPTURE OF THE KERYNEIAN DEER

Abstract

One of the most famous ancient myths is Herakles' twelve tasks. This semi-god and semi-human hero, whose origins can be traced back into earlier Anatolia, successfully accomplished twelve tasks he was charged with, each of which was so difficult. Clearly, such stories emerged in an attempt to express the life-struggles of those who faced great hardships in their lives and overcame them, and in an appeal to them. In antiquity, when the literacy rate was low, archaeological monuments depicting such stories of triumph were of great importance in the absence of epigraphic sources. By studying these monuments, one can determine the geographical distribution of myths, as well as the traces of gods and goddesses, and hero and emperor cults. Archaeological and epigraphic finds reveal that Herakles was worshipped in Lycaonia and Cilicia Tracheia. This study shows that the cult of Herakles was also well known in the remote region of Isauria, as revealed by the archaeological finds, depicting Herakles' capture of the Keryneian deer. It is also shown that the Isaurian iconography of the scene does not differ from other examples found outside Isauria.

Key Words: *Herakles, Keryneian Deer, Isauria*

1. GİRİŞ

Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki bazı anıt mezarların söveleri ve kule gibi yapılarda[1] güç sembolü olarak betimlenen lobut ile Caracalla (İ.S. 198-217), Geta Caesar (İ.S. 209-212) ve Iulia Mamea (İ.S. 235) adlarına bölgede basılan bazı sikkelerde[2] karşımıza çıkan Herakles betimlemeleri Dağlık Kilikia Bölgesi'nde Herakles kültünün yaygınlığını[3] göstermesi açısından önemlidir. Dağlık Kilikia'nın bilhassa Olba Bölgesi'ndeki yaygın Herakles kültünün Luwi tanrısı Sandon'a kadar uzandığı bilinmekte ve Olba'daki birçok yapıda görülen Herakles belirteçleri bölgede Yunan gelenekleri ile Luwi kökenli kültün devam ettiğini düşündürmektedir[4]. Ayrıca, Lykaonia Bölgesi'nde Pappa-Tiberiopolis[5] antik

* Yrd. Doç. Dr. Kırklareli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

[1] Durukan 2006, 64, Res. 2-3.
[2] Uysal ve Mertek 1984, 30-31.
[3] Sayar 1999, 150.
[4] Durukan 2006, 64.
[5] Zgusta 1984, §1003-3 Pappa. Pappa, Orondeis kabilesinin metropol kentidir. Bkz. Ptolemaios 5.4.9;Hierokles, 572.7.

kenti olarak lokalizasyonu yapılan Yunuslar'da ele geçen Herakles lahdi[6] ile bölgenin güney kesimlerinde irili ufaklı birçok antik yerleşimden derlenerek günümüzdeki konut gibi yapılarda devşirme malzeme olarak kullanılan Herakles belirteçleri içeren kabartmalar[7] bu kültün Lykaonia Bölgesi'nde de yaygınlığınıgöstermesi açısından önemlidir. Batıda Pisidia, kuzeyde ise Lykaonia Bölgesi ile sınırlanan, Torosların İç Anadolu'ya bakan kuzey kesimlerine[8] denk düşen Isauria Bölgesi'nin[9] Olosada (Avşar)[10] kentinde tespit edilen kremasyona yönelik mezar tiplerinden olan iki ostotek gövdesi üzerinde ve Isaura[11] Nova (Zengibar Kalesi) kentindeki inhumasyon geleneğini yansıtan bir anıt mezarın heykeltıraşlık eserleri[12] arasında karşımıza çıkan Herakles betimlemeleri bu kültün Dağlık Kilikya ve Lykaonia'dan gelen etkileri yansıttığını göstermektedir.

1.1.Sahnenin Mitolojik Boyutu

Bahtsız insanlara her zaman acıyan Zeus bir gün, insanların ve tanrıların rahat etmesi ve acılarından kurtulmaları için eşi benzeri olmayan bir kahraman yaratmayı düşünür. Tanrıların babası Zeus bir gece Olympos'tan aşağıya inerek Thebai kentine geldi. Kentte, güzelliği ile bütün kadınları geride bırakan Alkmene adında bir kraliçe yaşamaktaydı. Kraliçenin eşi Amphitryon savaş meydanındaydı. Zeus, kraliçenin kocasının kılığında saraya girdi. Güzel kraliçe farkına bile varmadan tanrıların lideri baş tanrı Zeus ile yattı. Bu birliktelik neticesinde kraliçe Alkmene, ünlü kahraman Herakles'e gebe kaldı[13].

Güzel kraliçenin doğurduğu bu güçlü kuvvetli çocuk kısa süre sonra Zeus'un eşi Hera'nın kıskançlığını üzerine çekti. Hera, bu kuvvetli çocuğun ölmesi için daha küçükken onun yanına zehirli yılanlar gönderdi. Ancak çocuk Herakles bu yılanların hepsini de bir bir öldürmeyi başardı. Her gün yeni kahramanlıklar gösteren Herakles bir öfke anında ona Lir çalmayı öğreten hocasını öldürür. Onu kendi oğlu sanan kral Amphitryon, bu olay üzerine Herakles'i çobanların yanına sürüleri gütmesi için yolladı. Uzun süre dağda sürü ve av peşinde koşan Herakles giderek güçleniyordu. Çobanlığı sırasında o bölgeyi rahatsız eden bir aslanı da öldürmeyi başarmıştı. Kahraman Herakles, zekâ Tanrıçası Athena'nın kendisine hediye ettiği silahları kuşanarak düşmanlara karşı geliyordu[14].

Herakles, Thebai halkını büyük bir sıkıntıdan kurtardığı için Thebai kralı kendi kızı Megara'yı Herakles'e eş olarak verdi. Bu evlilikten birçok çocuğu olan Herakles yine bir delilik krizi sonucu bütün çocuklarını ve eşini ok yağmuruna tutup öldürdü. İşlediği cinayetten pişmanlık duyan kahraman Delphi tapınağına giderek Tanrı Apollon'a günahlarından nasıl arınabileceğini sordu. Apollon'a göre Herakles bu günahın kirlerini temizleyebilmesi için Tirynthe'ye gidip kral Eurystheus'un hizmetinde on yıl çalışması gerekiyordu[15].

Baş tanrı Zeus'un eşi Hera, Alkmene ve Nikippe'den doğacak çocukların hangisinin önce doğarsa onun kral olacağını kocasından öğrenmişti. Alkmene'yi kıskanan Hera, Nikippe'nin çocuğu Eurystheus'un Herakles'ten daha önce doğmasını sağlar ve böylece Eurystheus kral olur[16].

Eurystheus, Hera'nın Herakles'e karşı düşmanlığını bildiğinden ve Herakles'in günün birinde tahtını elinden almasından korktuğu için günahlarından arınması bahanesi ile ona asla sağ dönemeyeceğini düşündüğü çok tehlikeli görevler verdi. Herakles, kral Eurystheus tarafından kendisine verilen on iki işi korkmadan ve yenilmeden başarıyla yerine getirdi[17].

Herakles'in hepsi birbirinden zor ve bir o kadar da tehlikeli olan işlerinden biri de Arkadhia'da KeryneiaDağı'nda yaşayan tunç ayaklı dişi geyiğin canlı olarak getirilmesi idi. Artemis'e ait olan ve bu zamana kadar hiçbir avcının elde

---

[6] Boysal 1958 77vd.
[7] Baldıran 2007 44.
[8] Strabon, XIV, 669.
[9] Strabon, XII, 569.
[10] Bean-Mitford 1970 136vd.;Zgusta 1984, 436;Baldıran 2005, 67vd.
[11] Diodoros XVIII, 22.
[12] Swoboda vd. 1935, 138vd.
[13] Can 1994, 165vd.
[14] LIMC V-1, 5-262.
[15] Kerényi 1997, 125vd.
[16] Grimal 1997, 138.
[17] Erhat 1997, 138.

edemediği, yorulmak nedir bilmeyen bu dişi geyik yakalanması imkânsız bir hayvandı[18].

Daha çocuk yaşta iken birçok güçlüğün üstesinden gelen Herakles Keryneia geyiğini kovalamaya başladı. Bir yıl kadar süren bu kovalama sırasında dişi geyik çok uzaklarda olan Hyperbore'ler ülkesine kadar kaçtı fakat Herakles'in amansız takibinden yine de kurtulamadı[19]. Sonunda yorgunluktan güçsüz kalan hayvan eski izlerini takip ederek Arkadhia'ya doğru koşarken azgın sularıyla coşan Ladon Irmağı'nın kenarına geldi. Bir süre dereyi atlamakta tereddüt eden hayvan epey zaman kaybetti. Bu fırsatı değerlendiren Herakles ona yetişerek üstüne atladı. Boynundan yakaladığı hayvanı omzuna aldı ve canlı olarak kral Eurystheus'a getirdi[20].

Herakles, Keryneia geyiğini yakalaması[21] görevi dışında 1. Nemea aslanının öldürülmesi 2. Lerne ejderinin öldürülmesi 3. Erymanthos yaban domuzunun yakalanması 4. Stymphalos kuşlarının öldürülmesi, 5. Girit boğasının yakalanması 6. Augias'ın ahırlarının temizlenmesi, 7. Diomedes'in atlarının ehlileştirilmesi 8. Amazonlar kraliçesi Hippolyte'nin altın kemerinin alınması 9. Geryoneus'un sığırlarının getirilmesi 10. Hesperidler'in bahçelerinin altın elmasının çalınması gibi birçok zorlu işi de yerine getirerek gerçek bir kahraman olduğunu ispatlamıştır.

Mitolojide Herakles, başardığı işler yönünden beden gücü gelişmiş fakat zekâ ve akıl yönünden biraz geri kalmış bir kahramandır[22]. Her zaman suçluların cezasını verip dünyayı kötülüklerden kurtarmak istemektedir. Hayatta hep başkaları için mücadele etmiş, başkaları için yaşamış ve bu yüzden hep ıstırap çekmiş bir kahramandır. Bu özelliğinden dolayı Herakles, sağlığında büyük işler başarmış, dünyayı kötülüklerden arındırmak ve başkalarının rahatı için sürekli mücadele etmiş insanların kendisini örnek aldığı mitolojik bir kahraman olmuştur[23]. Ölümlü bir insan olmakla tanrı olmak arasında gidip gelen Herakles'in başarılarını belirleyen, ölüme karşı verdiği savaş ve ölümsüzlük arayışıdır[24]. Kökleri Anadolu'ya dayanan bu mitolojik kahramanın öykülerinde kendisini bulan Anadolu insanı, hayat mücadelesini de O'nun kişiliğinde mezar anıtlarında ölümsüzleştirmiştir. Anadolu'da nadir olarak ele geçen lahitlerden biri de kahramanın bu işlerini bir film şeridi gibi resmeden lahitlerdir. Günümüze kadar Konya, Kayseri ve Antalya'da sağlam olarak ele geçen lahitlerde Herakles'in söz konusu on iki işi yüksek kabartma olarak işlenmiştir. Zamanının çok lüks mezar anıtlarından olan bu lahitlerin sahipleri böylelikle kendilerini kahramanın yerini koymak istemişlerdir.

Kaynaklara Herakles lahitleri olarak geçen bu mezar anıtlarından başka Anadolu'nun çeşitli merkezlerinde parçalar halinde ortaya çıkarılan yüksek kabartma şeklindeki heykeltıraşlık eserlerinin kimileri üzerinde de Herakles'in başardığı işlerin bazıları tekil örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmaya konu olan Isauria Bölgesi'nin iki ayrı antik yerleşmesinde ele geçen üç parça üzerinde ise Herakles'in Keryneia geyiğini yakalaması sahnesi yer almaktadır. Bu parçalar olasılıkla kahramanın bütün işlerini konu alan daha büyük bir kabartma grubunun parçaları idi. Ancak diğer işlere dair kabartmalar tespit edilemediği için burada, ele geçen iki parça üzerindeki Herakles'in Keryneia geyiğini yakalaması sahnesi, gerek Herakles lahitleri ve gerekse zamanımıza kadar gelen diğer arkeolojik belgeler üzerindeki örnekleriyle birlikte değerlendirilecek ve Isauria Bölgesi'nde tespit edilen bu üç örneğin ikonografik benzerlikleri ile ayrıldıkları hususlar irdelenecektir.

Herakles'in Keryneia geyiğini yakalaması sahnesinin Isauria Bölgesi dışındaki örneklerine bakarsak;

2.HERAKLES LAHİTLERİNDE HERAKLES'İN KERYNEİA GEYİĞİNİ YAKALAMASI SAHNESİ

2.1.Konya (Yunuslar) Herakles Lahdi

Konya-Beyşehir Yunuslar Köyü'nde (Pappa-Tiberiopolis) ele geçen ve M.S. 3. yüzyıl ortalarına tarihlenen[25] lahit bugün 72 envanter numarası ile Konya Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir. Lahdin bir yüzünde Herakles'in Erymanthos

[18] Agizza 2001, 212vd.
[19] LIMC V-1, 246.
[20] Graves 2004, 587.
[21] Erhat 1997, 138;Grimal 1997, 260;Kerényi 1997, 146vd.;Grimal 1998, 198;Agizza 2001, 221;LIMC V-1, 246;LIMC V-2, 6-188, No. 1713, 1716, 1717, 1718, 1721, 1722, 1724, 1725, 1726, 1732, 1736, 1745, 1747, 1752, 1756a, 1759, 1761, 1982, 2189, 2193, 2194, 2214, 2215, 2219, 2220, 2226b, 2228, 2233, 2229, 2238a, 2290.
[22] Can 1994, 180.
[23] Bazı mitograflara göre bir geyiğin kovalanması bilgeliğin takip edilmesi anlamına geliyordu. Bkz. Graves, 2004, 588.
[24] Bonneley 2000, 395.
[25] Boysal 1958, 81.

yaban domuzu ile mücadelesinden hemen sonra kahramanın Keryneia geyiğini yakalaması tasvir edilmiştir[26].

Burada her iki eliyle geyiğin boynuzlarında turan Herakles sol dizi ile de geyiğin üzerine basmaktadır. Omzunda aslan postu ile betimlenen Herakles geriye doğru güçlü bir şekilde attığı sağ ayağı ile geyiğin arkaya doğru uzanan sağ ayağını geriye doğru çekmektedir[27](Res. 4).

2.2.Kayseri Herakles Lahdi

Kayseri Kültür Sitesi inşaatı sırasında ortaya çıkarılan ve bugün Kayseri Arkeoloji Müzesi'nde 92/1 envanter numarası ile korunan lahit beyaz mermerden, dikdörtgenler prizması şeklindeki sandık kısmı ve semerdam biçimli kapaktan oluşmaktadır. M.S. 2. yüzyılın ortasına tarihlenen[28] lahdin bir yüzünde yine kahramanın Erymanthos yaban domuzunu yakalaması sahnesinden hemen sonra Herakles'in Keryneia geyiğini yakalaması sahnesi tasvir edilmiştir[29].

Sahnede hafif sola dönük olarak verilen Herakles boynuzlarından sıkıca tuttuğu geyiğin başını sağa doğru bükmekte ve sol dizini de geyiğin üzerine bastırmaktadır. Kahraman arkaya doğru gergin bir şekilde uzattığı sağ ayağı ile de geyiğin arkaya doğru uzanan sol ayağına basmaktadır (Res. 5).

2.3.Antalya Herakles Lahdi

Perge kazılarında ele geçen ve Antalya Arkeoloji Müzesi'nde A 928 envanter numarası ile sergilenen lahit, Konya Herakles lahdi gibi sütunlu lahitlerdendir. M.S. 2. yüzyıl ortalarına tarihlenen[30] lahit üzerinde sütunlar arasında verilen sahnede Herakles'in baş ve kolları kopmuştur. Yine de korunduğu şekliyle burada Herakles'in sol dizi ile geyiğin üzerine bastığı belirgindir (Res. 6). Kahramanın iki eliyle geyiğin başını sağa doğru çevirdiği ve gergin duran sağ ayağı ile geyiğin ayaklarına bastığı anlaşılmaktadır[31].

3.DİĞER ARKEOLOJİK MALZEMELER ÜZERİNDE HERAKLES'İN KERYNEİA GEYİĞİNİ YAKALAMASI SAHNESİ

Herakles lahitleri dışında Roma (Res. 7, 11, 14)[32], Florence (Res. 8-9)[33], NewYork (Res. 10)[34], Vatikan (Res. 12-13)[35], Londra (Res. 5)[36], Paris (Res. 16)[37], Pompei (Res. 17)[38], Palermo (Res. 2215)[39], Dresden (Res. 22)[40], Atina Agorası (Res. 23-24)[41], Münih (Res. 25)[42] ve Cologne'de (Res.26)[43] bulunan kabartmalı blok, metal veya pişmiş toprak kaplar, sikkeler ve yüzük taşları gibi bir çok arkeolojik malzemeler üzerinde Herakles'in Keryneia geyiğini yakalaması sahnesinin yer aldığı çok sayıda arkeolojik malzemeler bulunmaktadır.

4.ISAURİA BÖLGESİ HEYKELTIRAŞLIK SANATINDA HERAKLES'İN KERYNEİA GEYİĞİNİ YAKALAMASI SAHNESİ

4.1.Avşar Ostoteki

1960'lı yıllarında sonlarında yapılan araştırmalar neticesinde bulunan yazıtlara göre Isauria Bölgesi'nin kuzey yöndeki son yerleşmelerinden antik Olosada kenti olarak lokalize edilen[44] Avşar Kayadibi Mevkii'nde yapılan kaçak kazılar sonucu ortaya çıkan figürlü ostotek gövde ve kapakları[45] bugün kasabadaki bir parkta sergilenmektedir. Bu

[26] Özgan 2003, 16-19, taf. 18-21.
[27] Boysal 1958, 80.
[28] Cirtil ve Altuncan 1993, 31;Koch 2001, 108vd.
[29] Cirtil ve Altuncan 1993, 26-31.
[30] Özoral 1977, 149vd.
[31] LIMC V-1, 1732.
[32] LIMC V-2, 1717.
[33] LIMC V-2, 1717, 1721.
[34] LIMC V-2, 1722.
[35] LIMC V-2, 1747, 2290.
[36] LIMC V-2, 1752.
[37] LIMC V-2, 2189.
[38] LIMC V-2, 1756.
[39] LIMC V-2, 2215.
[40] LIMC V-2, 1982.
[41] LIMC V-2, 2228, 2194.
[42] LIMC V-2, 2214.
[43] LIMC V-2, 1761.
[44] Bean ve Mitford 1970, 136vd.
[45] Daha çok Anadolu ile sınırlı özel bir biçim oluşturan ostoteklerin yaygın üretimine M.S. 2. yüzyıl başlarında geçilmiştir. Ostotek üretiminin Anadolu'da kendiliğinden mi yoksa Roma etkisi altında mı olduğu henüz net değildir (Koch 2001, 14). Isauria Bölgesi'nde kremasyon gömü şekline örnek teşkil eden ostotekler bölge içerisinde oygu tekne (taşınamayan) ve lahit tipli (taşınabilir) ostotekler şeklinde iki ana gruba ayrılır. Avşar'daki söz konusu ostotekler ise lahit tipli ostotekler grubundan fakat alışılagelen örneklerin aksine buradaki örneklerde kül muhafaza çukurları yoktur. Ölünün külü olasılıkla ostotek gövdesinin altındaki bir çukurda muhafaza ediliyordu. Bölge ostotekleri betimleme özellikleri bakımından da çeşitlilik göstermektedir. Ostotek kapakları ise Isauria tipi lahitlerde olduğu gibi aslan betimlidir.

ostoteklerden özellikle biri gerek büyük ölçülerde olması ve gerekse zengin betimlemeleri sebebiyle Isauria bölge sanatı açısından son derece önemlidir. M.S. III. yüzyıl ürünü olarak gösterilen[46] ve üç yönünde zengin figürsel anlatımların olduğu söz konusu bu ostotek anlatılan konu bakımından üst üste iki panele ayrılmıştır. Üstte Hades'in Persephone'yi kaçırma sahnesi[47] canlı bir şekilde tasvir edilirken alttaki sahnede de Herakles'in işlerinin bir bölümü[48] canlandırılmıştır (Res. 1). Her iki konu da ostotekin yanlarında devam etmektedir[49].

Alt sahnede, ostotekin sağ köşesinde yer verilen konu ise soldan itibaren betimlenen Herakles'in altıncı işi Keryneia geyiğini yakalaması sahnesidir. Sahne içerisinde geyiğin başı zor seçilebilmekte, diğer yüzeylerde ise ayrıntılar kaybolmuş şekilde tahribatlar görülmektedir. Herakles burada omzunda aslan postuyla diz çökmüş şekilde, başını sağa doğru yatırmış geyiğin sol ayağına gergin duran sağ ayağı ile basmakta, sol dizi ile de geyiğin sırtına çökmektedir. Herakles'in sağ eli dirsekten itibaren kırık olduğu için geyiğe vurmak üzere kaldırdığı silahı seçilememektedir. Benzer sahnelerinden anladığımız kadarıyla Herakles'in elinde lobut olmalıydı[50].

4.2.Avşar Fragmanı

Avşar Kayadibi Mevkii'nde, ostoteklerin getirildiği sahada açılan kaçak kazı çukurlarının etrafında parçalanarak çevreye dağılmış şekilde çok sayıda figürlü ve bezemeli parçalar vardır. Bu parçalardan birinin üzerinde Herakles'in Keryneia geyiğini yakalaması sahnesi görülmektedir[51]. Burada geyik figürü büyük oranda korunmuş olmasına rağmen kahramanın ise sadece geyik üzerine bükerek çöktüğü sağ dizi korunmuştur. Sahnede geyiğin hemen önünde ise boyundan aşağısı korunan ve ayakta durur şekilde betimlenen giyimli figür Herakles'in işlerini yapması için kullandığı silahları veren tanrıça Athena olmalıdır (Res. 2).

4.3.Isaura Nova (Zengibar Kalesi) Mezar Kabartması

Çok görkemli yapıların, sur duvarlarının ve üç nekropolün yer aldığı Isaura Nova[52] (Zengibar Kalesi) antik kentinde mezar anıtları arasında kaya mezarları ve anıtsal mezarlar da önemli yer tutmaktadır. Kentin Güney Nekropolü'ndeki anıtsal bir mezardan[53] sökülerek 1953 yılında hemen yakınlardaki Işıklar Köyü'ndeki bir evin duvarında yapı malzemesi olarak kullanılan kabartmada Herakles'in Keryneia geyiğini yakalaması sahnesi görülmektedir[54] (Res. 3). Kabartma daha önceki çalışmalarda[55] Isaura Nova kentinin ikinci nekropolündeki anıtsal bir mezarda gösterilmiştir. Burada Herakles'in arkasındaki kabartmada kahramanın Erymanthos yaban domuzunun getirilmesi sahnesinin yer aldığını ve kabartmanın, etrafı mimari bezemelerle çevrelenmiş bir plakaya ya da tavan kasetine ait olduğunu görmekteyiz.

Sahnede Herakles ve geyik figürünün ayrıntıları kaybolmuş, yüzeyde yer yer aşınmalar vardır. Ev duvarına[56] yerleştirilen kabartmanın alt, üst ve yan tarafları görülmemektedir. Görünen yüzde ortada Herakles'in Keryneia geyiği ile mücadelesi yer almaktadır. Herakles, ayakları üzerinde yere çökmüş şekilde duran geyiğin başından sıkıca tutmuş ve sol bacağını dizden kırarak geyiğin üzerine koymuştur. Diğer örneklerinden farklı olarak burada Herakles sağ eliyle geyiğin başını sıkıca tutmaktadır. Herakles'in arkasında iki figür daha görülmektedir ancak tahribat nedeniyle bu figürleri tanımlayamıyoruz. Isaura Nova kentinin tarihsel süreci ve kentteki yazıtlı diğer mimari yapılara göre bir anıt mezara ait olduğu anlaşılan kabartmanın M.S. 2.-3. yüzyıl ürünü olduğu

[46] Baldıran 2005, 86.
[47] Aynı konuyu resmeden diğer örnekler için bkz. LIMC IV-I Hades (N. Yalouris) 382;LIMC IV-2, Fig. III;LIMC IV-2, 89.
[48] Herakles'in klasik kanona uymayan (Baldıran, 2005, 72) buradaki işleri soldan itibaren; 1-Augias'ın ahırlarının temizlenmesi, 2-Nemea aslanının öldürülüşü, 3-Lerna ejderi Hydra ile mücadele, 4-Eurymanthos yaban domuzunun yakalanışı, 5-Stymphalos gölü kuşlarının avlanması, 6-Keryneia geyiğinin yakalanışı, 7-Diomedes'in atlarının ehlileştirilmesi, 8-Antaios adlı devin öldürülmesi şeklinde sıralanmaktadır.
[49] Geniş bilgi için bkz. Baldıran 2005, 70vd.
[50] Baldıran 2005, 74.
[51] Baldıran 2005, 68.
[52] Strabon, XII, 569.
[53] Isaura kenti Güney Nekropolü, anıtsal mezarlar bakımından Isauria Bölgesi mezar geleneğinde önemli bir yere sahiptir. Kentin güneyindeki düzlükte ve kent kapılarının birinin açıldığı yamaçlarda temel seviyesinde korunan anıtsal mezarlar vardır. Bkz. Swoboda vd. 1935, 138-142, Abb. 69-72. Isauria Bölgesi içerisinde çok az sayıda olan anıtsal mezarların benzerlerini Dağlık Kilikia'da Imbriogon Kome yerleşmesinde görmekteyiz. Bkz. Machatschek 1974, 251 vd.;Keil ve Wilhelm 1931, 251vd.
[54] Yılmaz 2005, 138, Res. 64b.
[55] Swoboda vd. 1935, 139, Abb. 70-72.
[56] Uysal ve Mertek 1984, 29.

söylenebilir.

5.SONUÇ

Isauria'da üç örnekle temsil edilen bu sahnenin, gerek Anadolu ve gerekse Anadolu dışındaki örneklerinden ikonografik olarak çok da farklı olmadığı ilk bakışta anlaşılmaktadır. Sahnenin ele alındığı arkeolojik malzeme geniş bir çalışma alanı sunuyorsa Palermo (Res. 18)[57], Paris (Res. 16)[58], Vatikan (Res. 13)[59], Londra (Res. 15)[60], Pompei (Res. 17)[61] ve Dresden (Res. 22)[62] gibi örneklerinde görüldüğü üzere Herakles'in bacak ve kollarının daha açık ve daha hareketli verildiği, geyik figürünün ise bilhassa arka ayaklarından birinin geriye doğru uzatıldığı görülmektedir.

Bilhassa sütunlu lahitler grubuna giren ve sahnenin iki sütun arasındaki dar bir mekânda verildiği Konya (Res. 4) ve Antalya (Res. 6) Herakles lahitlerinde kahramanın ve geyiğin daha derli toplu olarak tasvir edildiği anlaşılmaktadır. Bir lahit üzerinde yer almasına rağmen sütunlu lahit olmadığı için sahnenin bir friz içerisinde verildiği Kayseri Herakles lahdinde ise Konya ve Antalya örneklerine nazaran Herakles ve Keryneia geyiği daha hareketli verilmiştir.

Hareket serbestliğindeki farklılıklar dışında Herakles'in Keryneia geyiğini yakalaması sahnesinde kahramanın sol dizini geyiğin üzerine bastırması değişmeyen temel bir ikonografidir[63]. Herakles genellikle iki eliyle Keryneia geyiğinin boynuzlarından tutup başını sağa doğru çevirmektedir ancak Vatikan (Res. 12)[64] örneğinde kahraman bu sefer sol eliyle geyiğin ağzından tutmuştur. Tasvir edilen alana göre de kimi örneklerde geyiğin ön ayakları fazla bükülmeden verilmiştir. Yine sahnenin durumuna göre Herakles'in sağ ayağı ile geyiğin arka ayakları daha gergin ve geriye doğru uzatılmış şekilde ya da toplanmış olarak verilebilmektedir.

Isauria örneklerinden Avşar fragmanı (Res. 2) büyük oranda tahrip olduğu için Herakles'in özellikle sağ ayağını, Keryneia geyiğinin ise arka ayaklarını sahne gerisinde göremiyoruz. Ancak geyiğin ön ayaklarının hafifçe kırılmış olması sahnenin dar bir alana yerleştirilmeye çalışıldığını düşündürmektedir. Avşar ostotekinde (Res. 1) kahraman diğer işleri ile birlikte tasvir edildiğinden buradaki Keryneia geyiğini yakalaması sahnesinde Herakles ve geyiğin dar bir alana yerleştirildiği ve böylelikle uzuvların hareketlerinde kısıtlamalar olduğu sezilir. Konya ve Antalya Herakles lahitlerindeki sahnelerden daha serbest hareketler içeren Isaura Nova mezar kabartması ise parçalı olarak ele geçtiği için sahnenin Herakles'in işlerini konu alan bir kabartmanın devamı olup olmadığını kesin olarak bilemiyoruz.

Herakles'in on iki işinin genellikle mezar anıtları üzerinde tasvir edilmiş olması mezar sahiplerinin yaşam felsefesi ile ilgili olmalıdır. Bu işlerin her biri ile mezar sahibi kendisinin erdemli bir yaşam mücadelesinden başarıyla çıktığını ve ölümsüzlüğe ulaştığını ifade etmek istemiştir[65]. Bunun yanı sıra stoacı felsefeyi benimsemiş olanlar için de Herakles önemli bir tanrısal kahramandır[66]. Isauria Bölgesi'nin zorlu coğrafi yapısı[67] da burada yaşayanların her zaman mücadele içinde olmasını gerektirmektedir. Isauria, Toroslar'ın zirvesinde, Akdeniz'den Orta Anadolu'ya açılan önemli yolların[68] kavşak noktasında yer aldığından Anadolu üzerindeki korsanlık faaliyetlerinin[69] ve dolayısıyla büyük yıkımlara sebep olan savaşların da yaşandığı bir bölge olmuştur[70]. İlk başkent Isaura Vetus'un (Bozkır Merkez)[71], İskender'in generallerinden Perdikkas tarafından yakılıp yıkılması ve bölge halkının topluca intihar

[57] LIMC V-2, 2215.
[58] LIMC V-2, 2189.
[59] LIMC V-2, 1747, 2290.
[60] LIMC V-2, 1752.
[61] LIMC V-2, 1756.
[62] LIMC V-2, 1982.
[63] Geryoneus'un sürülerinin getirilmesi ve Girit boğasıyla mücadelesi sırasında da ise Herakles'in bu sefer sağ dizini bükerek düşmanının üzerine bastırdığı görülür. Bu sahnelerde kahramanın boşta kalan sol ayağı ise gergin bir şekilde geriye doğru atılmıştır. Sağ elindeki gürzünü ise düşmanına vurmak üzere yukarıya kaldırmıştır.
[64] LIMC V-2, 1747, 2290.
[65] Özgan 2003, 18vd.
[66] Smith 1995, 65.
[67] Saraçoğlu 1989, 304.
[68] Hild ve Hellenkemper 1990, 194vd.
[69] Hopwood 1989, 191.
[70] Bkz. Diodoros, Bibliotheka Historika XVIII. 22.
[71] Hall 1972, 569vd.

etmesi yaşanan önemli savaş ve yıkımların en büyüğüdür. Daha sonraları P. Servilius Vatia'nın bölgeyi korsanlardan temizlemek maksadıyla yaptığı sefer de Isauria halkı üzerinde derin izler bırakan savaşlardır[72]. Bölgede idareci olarak görev yapmış veya varlıklı ailelere mensup kişilerce yaptırıldığı anlaşılan kimi mezar anıtlarında ise bu kişiler hayat mücadelelerini ve ölümsüzlüklerini mitolojik kahramanların öyküleriyle ifade etmişlerdir. Bu çalışma ile Dağlık Kilikia'nın önemli dini merkezi Olba[73] ile Lykaonia Bölgesi'nin birçok antik yerleşmesinde[74] varlığı bilinen Herakles kültü ve inancının Isauria Bölgesi içlerine kadar etki etmiş olabileceğini epigrafik belgelerle olmasa da arkeolojik veriler yoluyla tespit etmiş olduk. Kaba işçilikler gösterseler de Isauria Bölgesi'nde Herakles'in Keryneia geyiğini yakalaması sahnesini içeren üç örneğin günümüze kadar ele geçen diğer örnekleriyle ikonografik yönden farklı olmadığı anlaşılmıştır.

[72] Bkz. Strabon, Geographika, XII. 569.
[73] Sayar 1999, 150;Durukan 2006, 64.
[74] Baldıran 2007, 44.

KAYNAKÇA

Agizza, R. (2001). **Antik Yunanda Mitoloji Masallar ve Söylenceler**, (Çev. Z. Zühre İlkgelen), İstanbul.

Baldıran, A. (2005). **Taşkent-Avşar Ostotekleri**, Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi Cilt: 22/Sayı: 2, 67-86.

Baldıran, A. (2007). A **Study About Cults of Lykaonia Region**, Anodos 6-7, 35-45, Trnava.

Bean, G.E. ve Mitford, T.B. (1970**). Journeys in Rough Cilicia** 1964-1968, ETAM 3, Wien.

Bonneley, Y. (2000). **Antik Dünya ve Geleneksel Toplumlarda Dinler**, 1. Cilt, A-K(Çev.L.Yılmaz), Ankara.

Boysal, Y. (1958). **Yunuslar Köyü'nde Bulunan Lahit**, TürkAD VIII-2, 77-81, Ankara.

Can, Ş. (1994). **Klasik Yunan Mitolojisi**, İstanbul.

Cirtil, S. ve Altuncan, M. (1993). **Kayseri Herakles Lahdi**, Kültür Dergisi 97, 26-31, Ankara.

Durukan, M. (2006). **Doğu Dağlık Kilikya'da Mezarlar Üzerinde Görülen Bazı Semboller**,Adayla IX, 63-82, Mersin.

Erhat, A. (1997). **Mitoloji Sözlüğü**, İstanbul.

Graves, R. (2004). **Yunan Mitleri**, (Çev. U. Akpur), İstanbul.

Grimal, P. (1998). **The Dictionary of Classical Mythology**, Oxford.

Hall, A.S. (1972). **New Light of the Capture of Isaura Vetus by Servilius Vatia**, Atken VI. Inter.Kongr. Ger. Lat. Epigr., München.

Hild, F. ve Hellenkemper, H. (1990). **Kilikien und Isaurien**, TIB 5, Wien.

Hopwood, K.R. (1989). **Consent and Control**: How the Peace was Kept in Rough Cilicia, BAR Int.Ser. 553, Oxford.

Keil, J. ve Wilhelm, A. (1931). **Denkmäler aus dem Rauhen Kilikien**, MAMA III.

Kerényi, C. (1997). **The Heroes of the Greeks**, NewYork.

Koch, G. (2001). **Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri**, (Çev. Z. İlkgelen), İstanbul.

LIMC. **Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae**.

Machatschek, A. (1974). **Die Grabtempel von Dösene im Rauhen Kilikien**, Mansel'e Armağan I, 251- 261, Ankara.

Özgan, R. (2003). **Die Kaiserzeitlischen Sarkophage aus Konia und Umgebung**, Asia Minor Studien 46, Bonn.

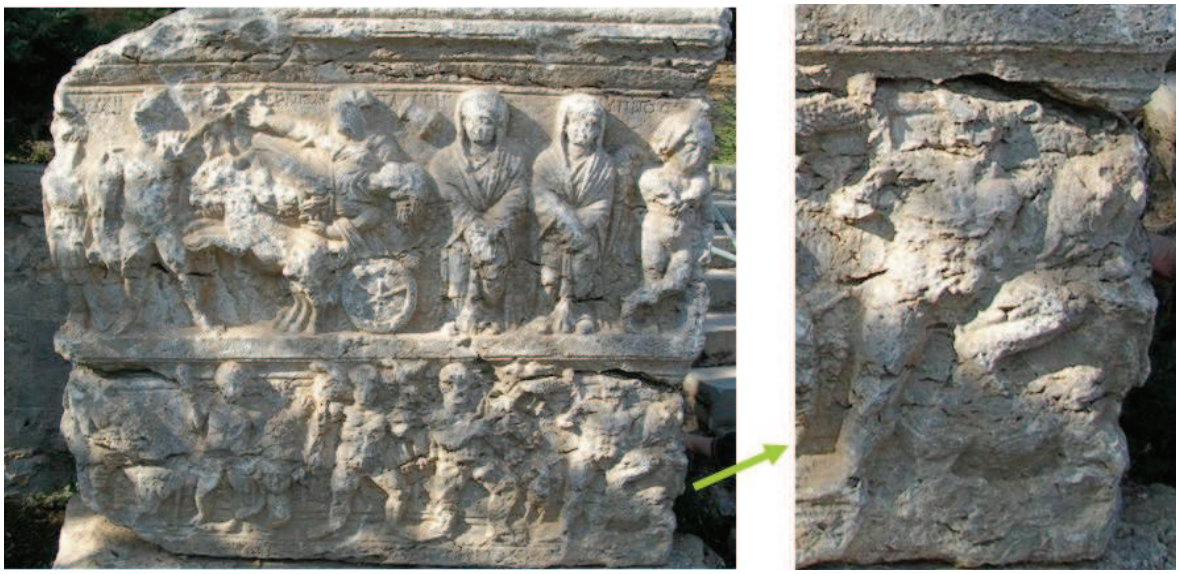
Özoral, F. (1977). **Herakles Lahdi**, TürkAD XXXIV, 7-18, Ankara.

Saraçoğlu, H. (1989). **Akdeniz Bölgesi**, İstanbul.

Sayar, M.H. (1999). **Kilikia'da Tanrılar ve Kültler**, OLBA II, 1: 131-154, Mersin.

Smith, R.R. (1995). **Hellenistic Sculpture**, London.

Swoboda, H. ve Keil J. Ve Knoll, F. (1935). **Denkmäler aus Lykaonien**, Pamphylien und Isaurien, Prag.
Uysal, M.V. ve Mertek, K. (1984). **Zengibar Kalesi-Isaura**, Karaman Müzesi Yıllığı 2, 5-21.
Yılmaz, M. (2005). **Bozkır Çevresinin (Hadim-Ahırlı-Yalıhüyük) Antik Tarihi ve Eserleri**.Isauria, Konya.
Zgusta, L. (1984). **Kleinasiatische Ortsnamen**, Heidelberg.



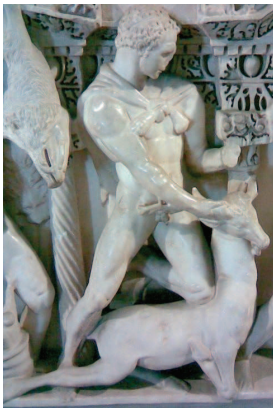
Res. 1 Avşar Ostoteki



Res. 2 Avşar Fragmanı



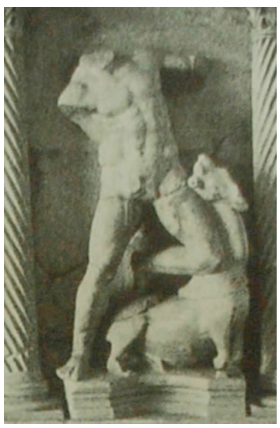
Res. 3 Isaura Nova Mezar Kabartması



Res. 4 Konya



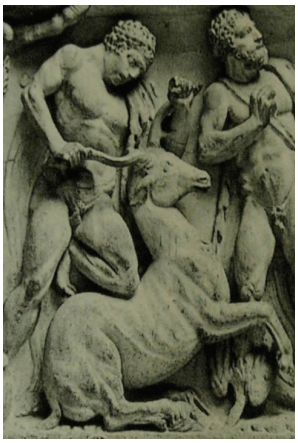
Res. 5 Kayseri

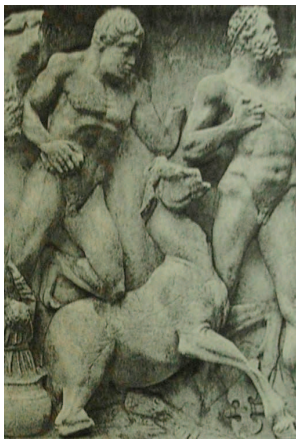


Res. 6 Antalya



Res. 7 Roma


Res. 8 Florence


Res. 9 Florence


Res. 10 NewYork


Res. 11 Roma


Res. 12 Vatikan


Res. 13 Vatikan


Res. 14 Roma


Res. 15 Londra


Res. 16 Paris


Res. 17 Pompei


Res. 18 Palermo


Res. 19 Valence


Res. 20 Paros


Res. 21 Sardon


Res. 22 Dresden


Res. 23 Atina


Res. 24 Atina


Res. 25 Münih


Res. 26 Cologne